

BESNYŐ

Településképi Arculati Kézikönyv

2019

TARTALOM

TARTALOM	2
BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ	3
BESNYŐ BEMUTATÁSA	4
ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÜNK, BÜSZKESÉGEINK	8
TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ, ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK	15
A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK	22
JÓ PÉLDÁK: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK	48

BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ

1

Kedves Olvasó!

A 2016. évi LXXIV. törvény a településkép védelméről markáns változást hozott mindennapi életünkben, hiszen egy rendezettebb jogszabályi környezetet teremt az épített- és táji környezet számára a településeken. Ez azt is jelenti, hogy a településkép védelméről minden településen, immár külön, helyi rendeletet kell alkotni, ami a helyi építési szabályzat mellett fontos szabályozó elem lesz főként az építkezések, átalakítások, felújítások során. A helyi településképi rendelet megalkotásához, jelen Településkép Arculati Kézikönyv nyújtja a szakmai alapot.

A Kézikönyv, amit most kezében tart, egy olyan útmutatót jelent, ami közérthető formában hivatott elmondani és elmagyarázni, azokat az építészeti irányokat és javaslatokat, amit a település épülő, fejlődő jövőjében majd az itt élők és a beruházók számára alapul kell venni. Többnyire a „Hogyan?” kérdésre ad egzakt választ, a településen már fellelhető jó példákkal és egyéb magyarázó ábrákkal. Célja, a közérthetőség, a mindennapi felhasználást szolgálja és segíti.

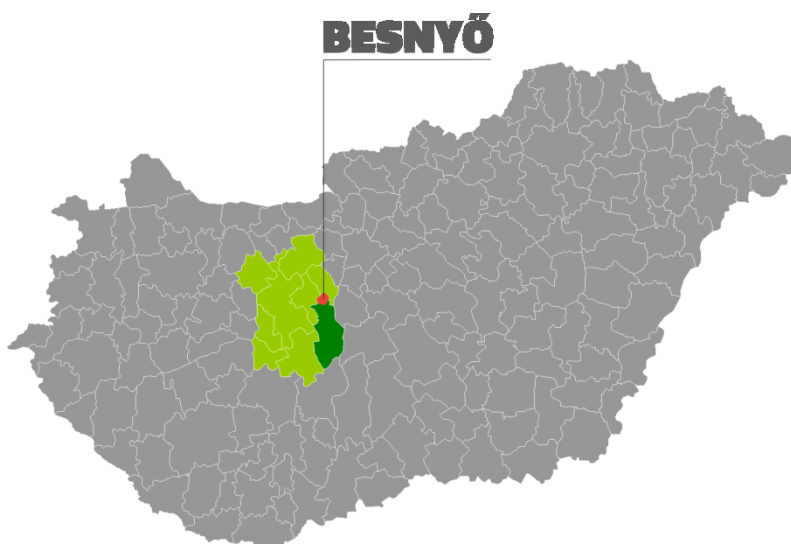
A Kézikönyv egyik legfőbb célja tehát az értékmegőrzés, az épített örökségünk, múltunk megőrzése és annak, jövőbeliségének szilárdabb alapokra helyezése. Bízunk benne, hogy a Kézikönyv valóban használható lesz Ön számára és megfelelő alapot biztosít arra, hogy sikeresen megvalósítsa céljait, ezzel is gazdagítva a települést!

Reméljük, a Kézikönyvet tovább bővíti majd jó példával, ezzel is segítve a Kézikönyv és egyben a település folyamatos fejlődését!

Virág Attila
geográfus

BESNYŐ BEMUTATÁSA

Besnyő a Dunaújvárosi Járás északi határának községi jogállású települése, népessége ma 1722 fő (KSH, 2018). A **Váli-víz** síkjának e gyéren lakott vidékén elhelyezkedő falu ma kiváló közlekedésföldrajzi jellemzőkkel rendelkezik. Területén keresztülhalad az **M6-os jelzésű autópálya**, csomópontja a falumagtól is csupán 2 km-re van. Vasúti kapcsolata is megoldott, Ivánca területén található a Beloianniszt és Besnyőt is bekapcsoló közös **elővárosi megálló**, mely a belterület szövetétől szintén csupán 2 km-re található, Budapest, Dunaújváros, Székesfehérvár is gyorsan elérhetőek innen. **A település életében fontos szerepet játszanak, jelentős partnerek tehát a közeli ipari központok, a szintén kevesebb mint egy óras autóútra lévő főváros, de a Velencei-tó közelsége is számos előnnyel jár**, mely utóbbi szélesebb körű kihasználása a jövő egyik fontos feladata.

Céltelepülés (járasközpont)	Elingázók száma	Elingázók az összes elingázó arányában	Leggyorsabb út hossza	Leggyorsabb út időtartama
Budapest	173 fő	38,4%	56 km	51 p
Érd	26 fő	5,8%	30 km	22 p
Dunaújváros	11 fő	2,4%	30 km	20 p
Székesfehérvár	10 fő	2,2%	42 km	36 p
Szigetszentmiklós	6 fő	1,3%	45 km	30 p
Gárdony	1-2 fő	0,2-0,4%	30 km	28 p
Tatabánya	1-2 fő	0,2-0,4%	87 km	56 p

A legfontosabb ingázási célterületek és elérhetőségi adataik
(forrás: KSH, Lechner Tudásközpont, 2011)

Történet, településfejlődés

Besnyő hazánk egyik legfiatalabb települése, a teljes egészében tervezett falu telkeit 1945-ben kezdték kiosztani a közeli puszták lakói és az idevándorló bodonyi telepések között és csupán 1950-től viseli a Besnyő nevet.

A táj maga azonban régóta lakott, használt vidék volt, hiszen a löszerdősztyepp tölgyesei, és a vizes élőhelyek kiváló telepítő tényezők voltak. A vizek szabályozása előtt település azonban csak ideiglenesen alakulhatott itt ki, többnyire **marhalegelők** kaptak itt helyet. A besenyő név valószínűleg a népcsoport elnevezéséből és a törökök elől ide menekülők után eredeztethető. A 18. század végére az első katonai felmérés tanúsága szerint a ma is gazdaságilag hasznosított aacsonyabban fekvő vizenyős rétek területén formálódott a korai lakott **„Alsó Besenyű Puszta”** és **„Felső Besenyű Puszta”** és a **Göböljárasi majorság** is. A göböljárás elnevezés szintén nem egyedi, a térségben is és országosan elterjedt névadás volt, a „göböl”-nek, vagy „göboly”-nek a hízalásra befogott marhákat, vagy hízalásra tenyésztett jármos ökröket nevezték, „göböljárás” a legelőterületüket, vagy az oda vezető utat jelentette.

Besnyő pusztavidéke az 1700-as évek végén
(forrás: mapire.eu)

Jól látszik, utak már ekkor is sűrűn átszőtték a tágas határt, a későbbi tervezett falu érdekes utcahálózatát is részben ezek a már létező irányok határozták meg. **Az ercsi birtokok fejlődése a 19. század második felében már részben ipari alapokra helyeződött**, ami leginkább gróf Wimpffen Szigfrid munkájához köthető. Osztrák származása ellenére birtoka kezelését igazi lokálpatrióta módjára végezte, a terület múltjának tanulmányozása adta az ötletet, hogy „Bessenyőfalva” néven templomos falut alkosson. Az itt élő népességet ekkortájt a cukorgyári kolónián osztrák, sváb, cseh és morva mesterek és családjaik, kereskedő zsidók, a legkülönfélébb szakmák hagyományait meghonosító délszláv őslakosok, felvidéki tótok és cigányok alkották. Az 1870-es népszámlálás már 670 főt írt össze, de a gazdasági válság következtében a növekedés üteme lelassult. Ennek ellenére a **tirolai stílusú templom** és a plébániaépület 1897-re felépült és ha igazi falu nem is „gyűlt köré”, egyre újabb majorságok alakultak, a meglévők pedig tovább gyarapodtak.

A fő térszervező majorsági központok (balra) az 1800-as évek közepe táján a második katonai felmérés térképe alapján, jobbra átfedésben a mai településekkel (forrás: mapire.eu)

Az 1882-es kataszteri térkép részletei:

A grófi család teremtő törekvéseinek sajnos az első világháború és az azt követő gazdasági válságidőszakok gátat szabtak, de a második világháború utáni **földosztás** következtében végre elkezdődhetett az újfalu szervezése. A Heves megyei Bodonyból, később az akkor még önálló településről, Rákoscsabáról érkeztek ide főként olyan családok, akik korábban dolgoztak itt idénymunkásként, de odahaza nem jutottak földhöz. 1941-ben még csupán 1148 főt, 1949-ben 1784 lakost írt össze a census. A majorsági hagyományokra, szeszgyár meglétére később TSZ szerveződött, telephelyek alakultak, melyekbe éppen a Göböljárasi majorság tudott legkevésbé integrálódni, épített környezete mára el is tűnt. A fiatal lét és a jövőt érintő pontos elképzelések miatt a TSZ is kellőképpen erőssé tudott válni, hogy javarészt megtartsa a lakosságot, így a városokba való elvándorlás demográfiai csökkenést nem eredményezett, 1980-ban már majd 2000 fő élt, dolgozott, alkotott Besnyón.

A lakóházak jelentős részét 1946 és 1960 között építették, a telekrendszer is a még népi építészeti formákat utánzó **hosszú házak** rendszerére kezdett fejlődni, **szalagtelkes, széles szabályozási vonalú utcaképek** jöttek létre. Az 1960-as és 1970-es évek a többnyire négyzet alaprajzú sátozott típusú házak térnyeréséről szóltak, de az 1980-as évektől megjelenő kétszintes, jellemzően oldalukkal az utcára néző többgenerációs együttélés lehetőségét biztosító családi házak és többlakásos épületek okozta enyhébb átalakulást hozta, de a **zsákfalu** főként délnyugati lakóterületeit a legújabb, kertvárosias igényű építkezés, átalakulás is jellemzi.

Eklektikus szalagtelkes utcaképek, Besnyő délkeleti lát képe a sportpálya felől:

ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÜNK, BÜSZKESÉGEINK

3

Épített környezet, települési táj

Besnyő területén fiatal múltja okán országos jelentőségű műemléki védelem alatt álló művi, örökségelem nem található, azonban **helyi védelem alatt áll a templom és az előtte található vele egykorú kőkereszt**. A templom egyedi térstruktúrával rendelkező közvetlen környezete **helyi értékvédelmi terület**. Az ilyen területi lehatárolás valódi akaratot tükröz, hiszen itt egy komplex településrész egységes megjelenésének védelmét, fenntartását a kialakult utcarend és telepítési formák megőrzésével együtt kívánják elérni. Mivel ófalu itt természetesen nem jött létre, így kifejezetten üdvösnek tartjuk ezt a törekvést. Helyi értékvédelmi terület által érintett utcaszakaszokon a jelenlegi állapothoz a telepítési rend, jellemző tömegarányok, tetőformák, homlokzat architektúra, nyíláskiosztások és szín-, valamint anyaghasználat szempontjából nem összhangban lévő építkezés, felújítás nem megengedett.

Az oldaltornyos templom, melyet a bécsi építészprofesszor Br. Ferstl Henrik fia, Br. Ferstl Miksa tervezett a 20. században kétszer is romos állapotba került, ám ma városias minőségben megújult, kváderköves üde színfoltja a falunak. Üvegablakai is rendkívül értékesen, elsőízben 1956-ban kapott ilyen nyílásokat, majd 1970-ben Pituk József Viktorián festő és grafikus alkotásaival bővült az örökség.

A templom háromszög alakú parkja rendezett, itt található a 2014-ben felújított eredetileg 1947-es háborús emlékmű, mely a településen és környékén elesett katonáknak állít emléket.

A szomszédos tömésfalas **plébániaépületet** sajnos ma leromlott állapotban találjuk (lenti kép), ám sajátos arculati elemei, jellegzetes karakterjegyei leovlathatóak, ami későbbi felújítás során rendkívül fontos.

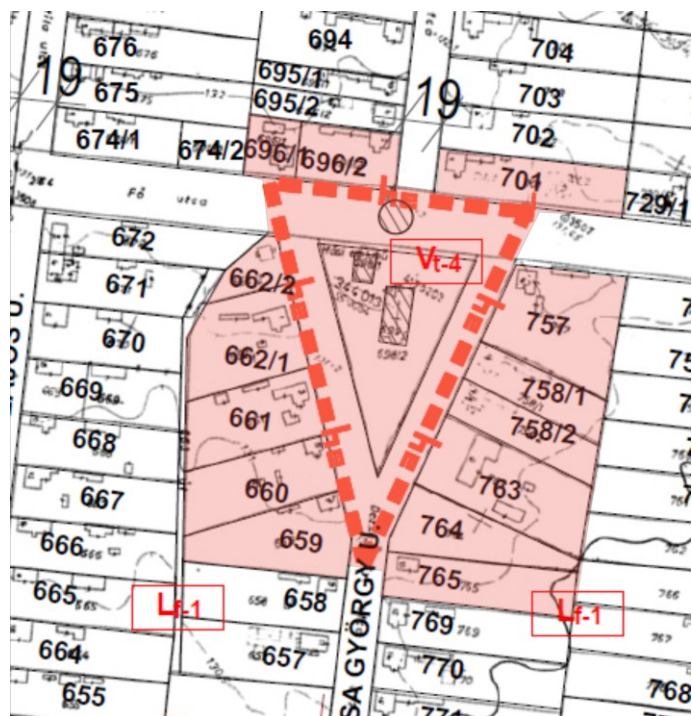

Balra fent a háborús emlékmű, a többi képen a templom és parkosított környezete.

Helyi egyedi védelem alatt állt a Göböljárásai majorság két csarnoképülete is, melyek mint már említettük mára sajnos eltűntek, de **védelem alatt áll a területen található régi víztorony is** (a képen).

A helyi értékvédelmi terület lehatárolása és színessel kiemelve az érintett helyrajzi számmal jelölt ingatlanok:

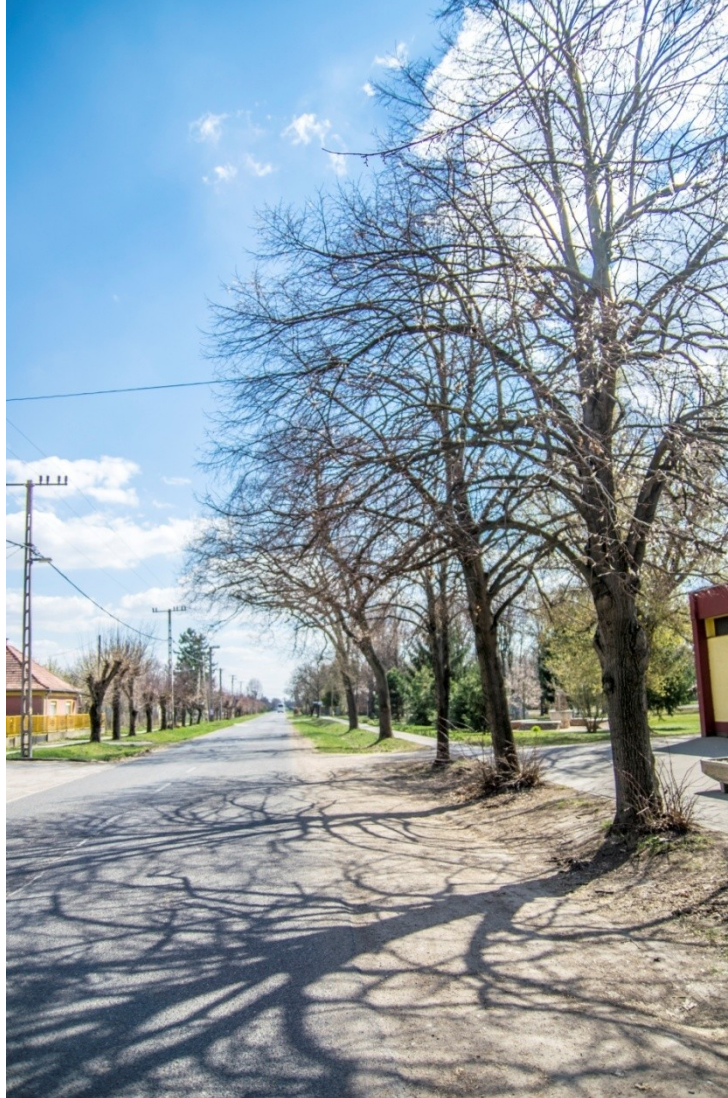

A Besnyőt is magába foglaló vidék mára jelentősen átalakult, erdeit és víztereit jórészt elvesztett táblás **mezőgazdasági kultúrtáj**, ahol a kistelepülések számára kiemelten fontos az **egészséges és inspiráló lakó- tanuló és munkakörnyezet** kialakítása, folyamatos fejlesztése.

Helyi jelentőségű védett természeti érték ennek megfelelően a Petőfi Sándor utca idős, megfelelő árnyékoló hatással is rendelkező, így települési klímára is jótékony hatást gyakorló kettős hársfasora, a Petőfi Sándor utca, Iskola köz és Táncsics utca által határolt ligetes közpark, azaz „Liget” és a Piactér, Liget utca által közrezárt belterületi erdős közpark terület.

A „Liget” sétányos, többfunkciós tér, melyben játszótér is helyet kapott, de fontosak fiatal térplasztikái, köztéri alkotásai is. Ezek közül egyik az **50 éves fennállás millenniumának éppen 2000-ben állított emlékműve**, a másik pedig a **60 éves születésnapjára emlékhely (lent) és egy kopjafa (oldalt)**.

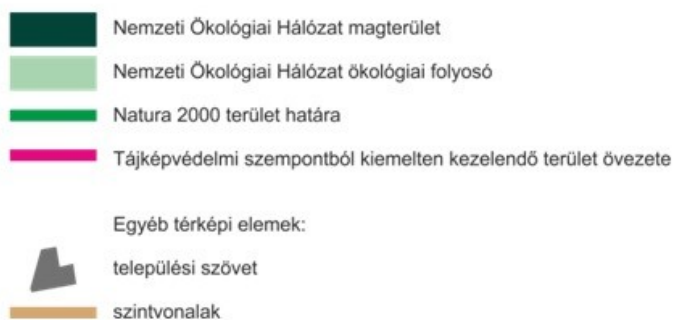
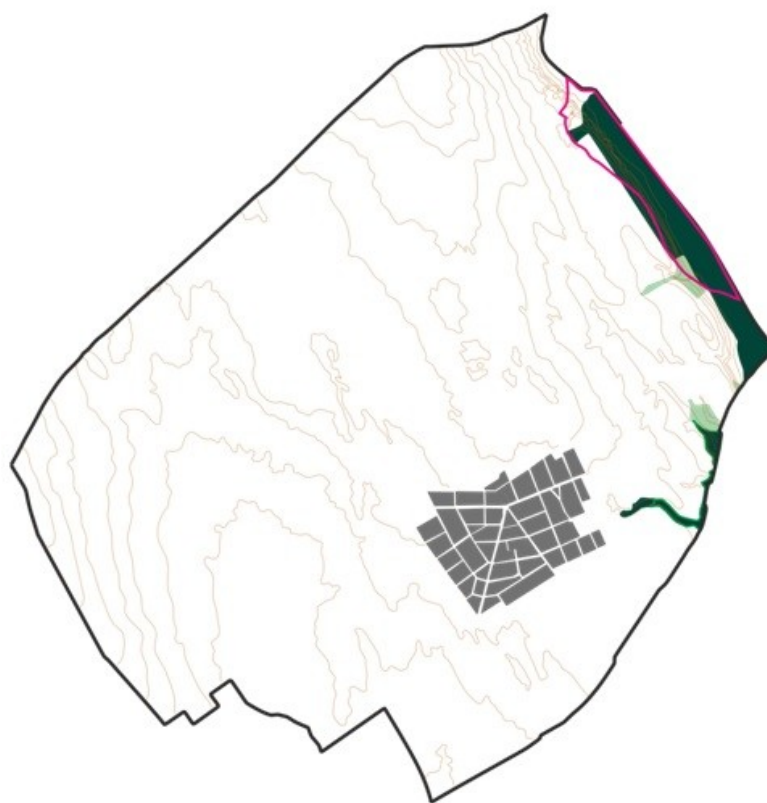

Balra fent a milleniumi emlékmű, mellette a hársfasor részlete, lent pedig a Piac tér közparkja.

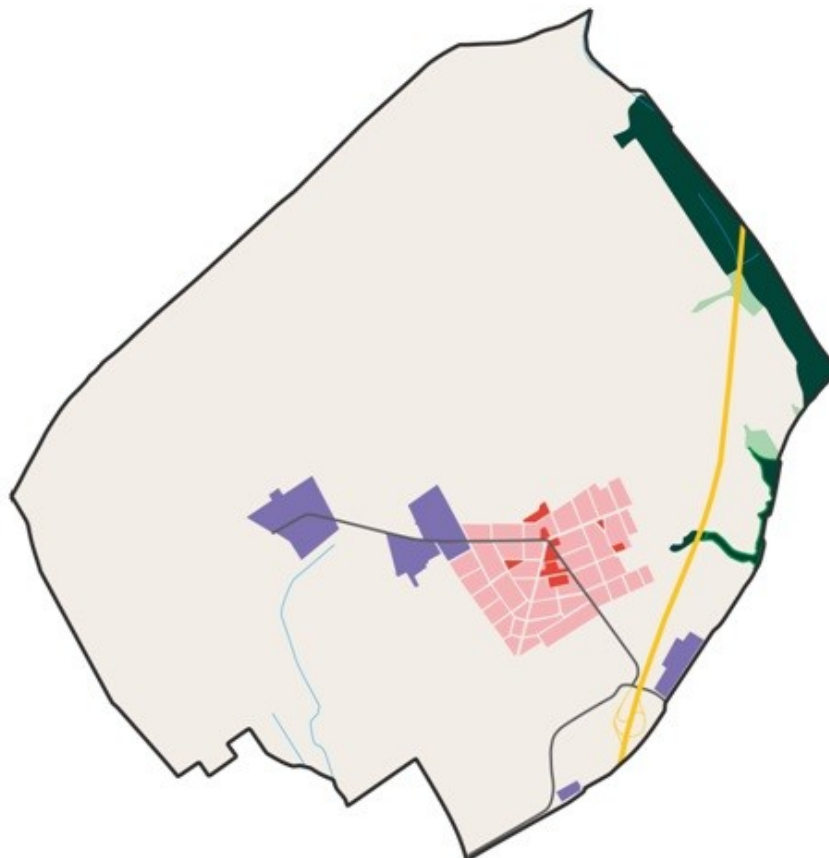
Természeti környezet

A Besnyői löszvölgy (HUDI20007) Natura 2000-es különleges természetmegőrzési terület érzékeny gyepterületei egyben a Nemzeti Ökológiai Hálózat foltszerű magterületei is. A kijelölés alapjául szolgáló élőhelyei a pannon löszslyepek, értéri mocsárrétek és a szálkaperjés-rozsnokos félszáraz gyepek. Ugyancsak e hálózat magterülete a Váli-víz vonalának jelentős része, melynek bolygatottabb, invazív, nem őshonos növényzettel rendelkező, de a kontinuitást elősegítő részletei **ökológiai folyosók**. A Váli-víz völgye az Országos Területrendezési Terv alapján **Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete**.

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ, ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK

4

- Településközponti területek, egyéb zöldterületek és zöldfelületek
- Átalakuló falusias lakóterületek
- Ipari, gazdasági, szolgáltató területek
- Természeti területek, egyéb külterület:**
- Nemzeti Ökológiai Hálózat magterület
- Nemzeti Ökológiai Hálózat ökológiai folyosó
- egyéb külterület

- Egyéb térképi jelek:
- autópálya
- főbb út
- Natura 2000 terület határa
- vízfolyás
- közigazgatási terület határa

A falut meghatározó területileg elkülönülő karakterek:

1. Településközponti területek, egyéb zöldterületek és zöldfelületek

2. Átalakuló falusias lakóterületek

3. Ipar, gazdasági, szolgáltató területek

4. Természeti területek, egyéb külterület

Településközponti területek, egyéb zöldterületek és zöldfelületek

E terület a falu méretéhez viszonyítva rendkívül sokszínű, egyrészt magába foglalja az **intézményi központot**, de ide tartoznak a **szabadon álló ikerházak, lapostetős épületek** is, továbbá a **reprezentatív zöldterületek** és egyéb épített környezettel rendelkező speciális zöldfelületek, azaz a **sportpálya** és a **temetőterület**.

Településkaraktert meghatározó épületek többek között a polgármesteri hivatal, az általános iskola, az óvoda, a református imaház, a sportöltöző, az egykori TSZ iroda, a templom, a könyvtár, az egészségház és a TSZ által épített művelődési ház.

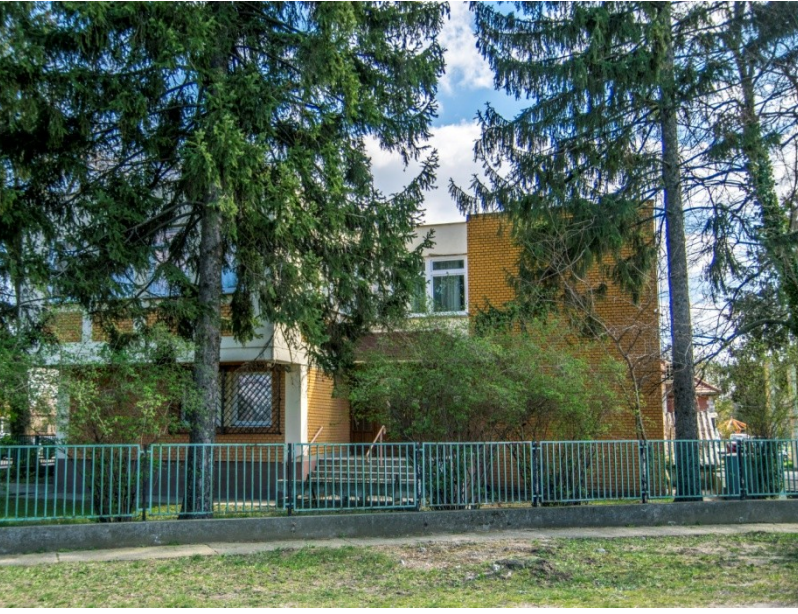

Az épülő közművelődési intézmény
(forrás diafilm.osaarchivum.org)

A Művelődési Ház épülete napjainkban:

Balra a TSZ iroda, jobbra a másik kétszintes lapostetős épület a „Liget”, mindkettőt parkosított környezet veszi körbe:

Az általános iskola főépülete:

Átalakuló falusias lakóterületek

A belterület egybefüggő szövege igen változatos képet mutat a rendkívül intenzív és folyamatos átalakulás miatt. A korai tervezés utcái nagyméretű **fésűs szalagtelkekkel**, **egytraktusos hosszúházakkal** és hozzájuk tartozó **hármastagolású udvarral** (lakóudvar, gazdasági udvar, „házikertek”) rendelkeznek, az újabb utcákat már a títustervek alapján készült házakkal igazított **kistelkes** rendszerhez igazították, de a kialakult rend a természet vonalait is követve formálódott ilyené. A belterület főként délnyugati és északkeleti része a legújabb építkezések színhelye, de számos **használaton kívüli telek**, sőt utcatömb is van Besnyőn, melyek kiváló **tartalékterületek**.

A gyűjtőutak és a lakóutcák javarészt tehát **széles szabályozási vonallal**, egybefüggő zöldfelületekkel rendelkeznek, a közterületekhez és az egészséges települési környezethez a házak **előkerttel** kapcsolódnak.

Idősebb utcakép enyhén felső csonka-kontyolt és egyszerű nyugodt nyeregtetős házakkal:

Utcakép többnyire sátoztetős
típusházakkal:

Intenzív, kertvárosias igényű
átalakulás esetén az utcafrontok
zöldfelületi fedése is
magnövekszik, változatosabbá
vállik, némileg beszűkül a
települési tér:

Ipari, gazdasági, szolgáltató területek

Ide soroljuk az egykori Sallai TSZ telephelyeit, melyek mára vegyesen mezőgazdaságilag, iparilag hasznosított területek, egyéb telephelyek.

Megmaradt gémeskút, fontos tájérték:

Természeti területek, egyéb külterület

Mint arra már kitértünk, Besnyő rendelkezik a vízfolyások megléte miatt ökológiailag is fontos táji részletekkel, melyekhez erdősávok kapcsolódnak. A külterület legnagyobb része táblás szántó, melyeket kis részben rétek és legelők tarkítanak.

A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

5

Átfogó településképi javaslatok

Telepítés

A községben jellemzően **oldalhatárra, az utca szabályozási vonalára párhuzamosan** épült lakóházak tekinthetőek hagyományosnak, az **előkertképzés** is általánosan elterjedt a településen.

Javaslatok: átépítés, új ház építése esetén igazodjunk az adott településrészen kialakult telepítési struktúrákhoz!

Kerülendő az utca szabályozási vonalától előrébb, vagy hátrébb elhelyezkedő építkezés, mivel az rendezetlenséget sugall, kis eltérés is megtörheti a telekrendszer képét.

Magasság

Egy utcakép, településrész, település karakter esztétikailag egyik legmeghatározóbb élménye a harmonikus rendet, egységességet sugalló hasonló épületmagasságok és épülettömegek.

Javaslatok: a községben számos jó példa található a települési térbe szépen illeszkedő térdfalmagasítás nélküli tetőtér beépítési módra, ezt tartjuk követendő példának.

Tetőforma, tetőhajlásszög, héjazat

Besnyőn elterjedtek a lapos szöget bezáró (30-45° körüli) **felső csonkakontyolt nyeregtető**; **nyugodt nyeregtető**, valamint a **sátortető** formák.

Szerencsére már ma is szép számmal találunk jó példákat felújított és újjépítésű házak körében az illeszkedés igényével megvalósított tetőszerkezet kivitelezésére is. **Mindig figyeljünk a jellemző részletek megóvására, beemelésére!**

Javaslatok: különösen kerülendő a fémesen csillogó bádog tetőfedés!

Szintén tájidegen a leginkább üdülő- és hétvégi házas, továbbá hegyvidéki területekre jellemző ragasztott- és bitumenzsindely fedést, valamint a kerámia-hatású nagyeleemes műanyag- és fémszerkezeteket!

Új építés esetén kerülendő a szokatlan tömeghatást keltő lapostető, félnyeregtető, a túlzottan alacsony szöget bezáró többszörösen összetett, tört gerincállású mediterrán típusú, kupolás, kúp, toronyszerű, ívelt fedéldomú tető kialakítása! Ugyancsak kerülendő a manzárdtető, mivel az itt e területen is esetleg csak a közintézmények sajátja lehet.

Ahogy a felújított tetőket bemutató lent mellékelt fotókon is látszik, kedvelt és hagyományosnak tekinthető az **égetett, hódfarkú kerámiacserepek egyenesre vágott formája**, de az ívelt vágott típus is elterjedt a faluban. Általánosságban elmondható, hogy előbbi a hosszú, téglalap alaprajzú oromzatos házak formájához illeszkedik jobban, utóbbit a négyzetes alaprajzú, például sátortetős lakóházakhoz, vagy téglalap alaprajzú, de kis alapterületű mellékrendeltetésű építmények fedéséhez ajánljuk.

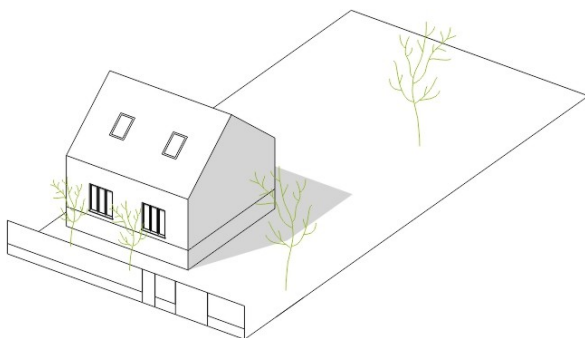

A héjazat színe a natúr barnától a közép vörösig tekinthető hagyományosnak. A faluban nem jellemző, de felhívjuk a figyelmet a nád-, zsúpfedés alkalmazásának tűzvédelmi veszélyeire, továbbá helyes és esztétikus karbantartásának nehézségeire.

Kerüljük a héjazatból erősen kiemelkedő tetőkibúvók, nyílászárók kialakítását, tetőablakot a tető síkjába illetve alakítsunk ki! Több szint létrehozása, szintterület-sűrűség megváltoztatása az illeszkedés igényével, mint arra már egyszer kitértünk az épülettömeg arányainak jelentős megváltoztatása és térfalmagasítás nélkül **tetőtér beépítéssel** javasolt.

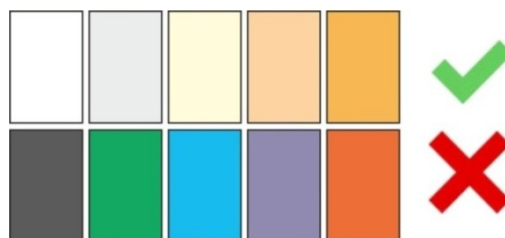
A faluban héjazati padlásszellőzők, egyéb hasonló jellemző részletek nem díszítik a tetőket.

Homlokzat, oromzat

Hiába az utcára jellemző egységes telepítési- beépítési rend, tömegformálás, tetőalakítás, ha a tűzfal, épület fő tömege tekintetében nem érvényesül a harmóniára törekvés. Az egységes faluképben már akár egyetlen egy nem odaillő színű, díszítettségű megoldás képes lehet ennek jelentős csorbítására. Tekintsünk ezekre is úgy, mint **kommunikációs eszközökre**.

Hagyományosan a világos, ritkán fehér, inkább a pasztelles napsárga, barack színű mész alapú festékekkel fedett homlokzat tekinthető elfogadottnak és példaértékűnek.

A mész nyugodt, élő hatást kelt, idővel beérik, különös természetességet kölcsönöz.

Javaslatok: különösen kerülendők a hideg színek, mivel azok a térérzet szűkítését idézik elő, ez pedig a falu hangulatával ellentétes irányba hat.

A tetőnyereg esetenként kis mértékben, védelmi funkcióval díszítő tagozatok nélkül túlnyúlik az oromfalon.

Oromfalas házak sajátossága, hogy e forma lehetőséget biztosít **jellemző részletek, kettős homlokzati padlásszellőző ablakok** kialakítására is.

További jellemző részlete lehet az egyszerű nyeregtetős házaknak a szintén védelmi funkciójú, esztétikus **homlokzati párkány**.

Egységes utcakép a leírtaknak megfelelő homlokzati, oromzati képekkel:

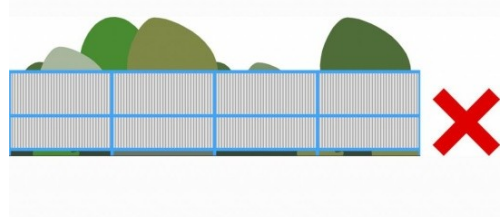
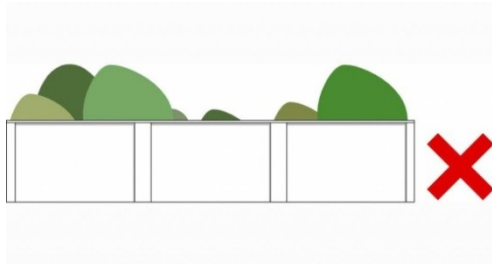
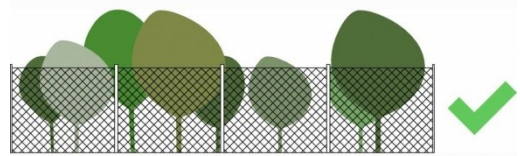
Kerítések, kapuk

A település egészére a kifejezetten alacsony, áttört, félig áttört kerítések a jellemzőek. Talapzatuk jellemzően kőből épül, maximum 60 cm magas. E forma megőrzése, további alkalmazása a nyugodt, falusias hangulat megőrzése miatt is fontos.

Javaslatok: kerüljük a tömör kerítés használatát, főként a fémlemez telekhatár kialakítását!

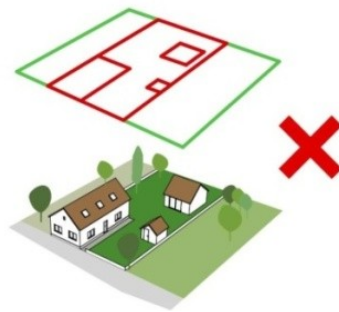
A csekély forgalom, a széles szabályozási vonalak és a gondos zöldfelület képzés miatt utcafronton maximum 1,2-1,6 méter magas kerítést ajánlunk.

Telken belül csakis áttört kerítés alkalmazható!

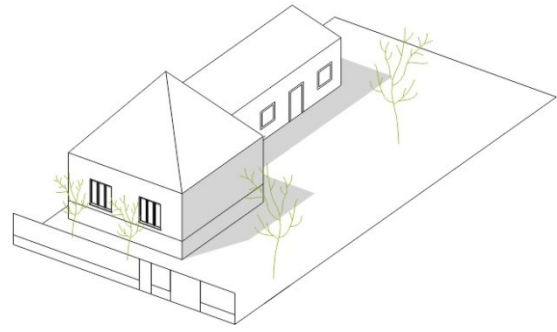

Udvari melléképítmények

A kertművelés hagyományairól, a telkek tagolódásáról is szó esett már korábban. Itt azért fontos újra elővenni, mivel általános látvány a kertekben a melléképítmények sora. Jellemző tulajdonosaik körében a házakhoz történő hozzáépítés. Ezt a példát követve a szabadon álló melléképületek is többnyire csak az udvar adott felét használva, **a lakóépületek mögött sorban** helyezkednek el. Ellenkező esetben törekedjünk ezek olyan elhelyezésére, hogy azok ne uralják telkünk összképét, arányosak legyenek főépületünkkel, kerüljük a rendezetlenséget, "bódésodást"!

Az átalakulás, megújulás következtében létrejött négyzet alaprajzú átépítés, sátoztetős típusházak esetében ajánljuk a lakóépület fő tömege által takart hozzáépítést, „L” alaprajz kialakítását, mely az utcai homlokzat rendjét sem töri meg, továbbá illeszkedik a falu jelenlegi arculatához.

Kertek, utcafrontok, zöldfelületek

A kertek, előkertek, utcafrontok megfelelő zöldfelületi tervezésével a közösséget alkotók is hozzájárulnak a már említett **egészséges, inspiráló, idelátogatók, átutazók számára is vonzó környezet** kialakításához. A községben is elterjedt és ajánlott örökzöld növényzet telepítése, ám tájidegen tujafélék helyett inkább a homoktűró fenyőféléket, de leginkább az őshonos gyümölcsfákat ajánljuk. Ugyancsak kerülendő a nem csak itt, de a megyében és országosan is számos más helyen divatos banánfa, dísznád és bambuszfélék, ajánlott azonban a savanyú talajt kedvelő, szintén egyre elterjedtebb magnólia. **Mindenképpen javasoljuk az ökológiai viszonyok figyelembevételét is.**

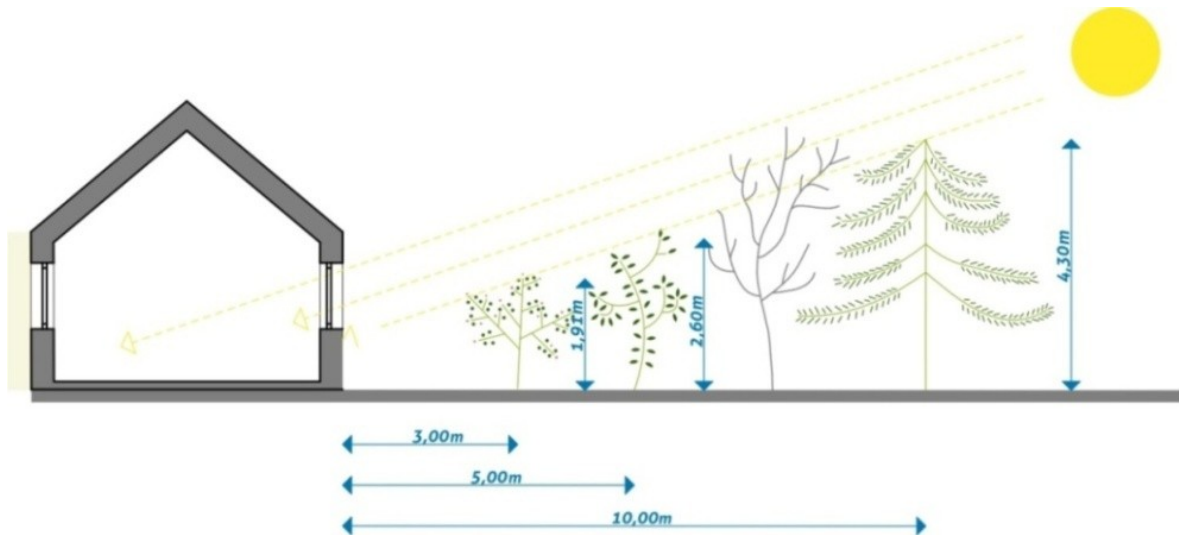
Javaslatok: esztétikai és egészségügyi okokból is kerülendő nagyobb, összefüggő felületek zárt burkolattal történő lefedése. Járműbejárók esetén is fontoljuk meg csupán a nyomvonal gyeprácsos, vízáteresztő kavicsréteges, vagy tömörített talajos lefedését.

A kocsibeálló tömörített nyomvonala mellett magas arányú zöldfelületi borítás és alacsony áttört kerítés a hátsókert felé.

Előkertbe, épületünk elé ne ültessünk magas szárnövésű fákat, cserjéket és a telepítés-, valamint a lombsűrűsége is ügyeljünk, hogy a zöldfelület ne takarja el épületünket és jellemző részleteit, ne képezzünk falat, mely elzár. Fontos, hogy a telepítési távolságokat is jól válasszuk meg, hiszen épületünk benapozása is függ ezektől az elemektől.

Téli delelési magasság mellett érvényes ajánlások déli tájolású házak esetében:

Légvezetékek

Sajnos e településen is problémát jelent a légvezetékek és beton tartóoszlopaik esztétikai képet is jelentős mértékben romboló hatása, érdemes lehet megvizsgálni, idővel ezeket hogyan lehetne itt is földkábelekkel kiváltani, mivel sok esetben új telepítés esetén már csak kifejezetten ezek létesítését engedélyezik.

Fényszennyezés

A település jellegéből adódóan a közcélú világítások, közterületek megvilágításának ereje 22 óra után csökkenthető. Ennek figyelembevételével a magánjellegű megvilágításokat is érdemes így tervezni, amennyiben létük nem indokolt, esti órákra akár teljesen megszüntetni. Figyeljünk továbbá arra is, hogy ne használjunk 3000K feletti hideg színű fénykibocsájtó forrásokat, továbbá szórásirányuk fentről-lefelé történjen, ha szükséges terelőernyőket is használjunk, hogy ne zavarjuk a közlekedőket.

Anyag- színhasználat

Anyaghasználat vonatkozásában Besnyőre fiatal létére visszavezethető okok miatt hagyományosan az egységes tömésfalak, kőfalak jellemzőek, fadeszkás oromzat például már egyáltalán nem jellemző a településen. A fa használatának beemelése kerítések, kapuk, szegőlécek esetében azonban igenis fontos, amennyiben az illeszkedik épületünk jellegéhez.

Ennek ellenére mindig ügyelni kell a túlzottan eklektikus megjelenés elkerülésére, amennyiben többféle anyaggal kívánunk kísérletezni, kövessük azt az egyszerű szabályszerűséget, hogy a nehezebb kő, téglalentre kerüljön, **felfelé haladva csökkenjen épületünk súlya**. Részben ezért is kerüljük például a homlokzati és főfalak faléces borítását, az a párkányok, egyéb tagozatok sajátja. Maga a **bontott téglal** a kerítéseknel, kéményeknél is többször megjelenik, ezt üdvösnek tartjuk.

Településközponti intézményi területek

Telepítés

E terület sajátja, hogy épületei jórészt szabadon álló módon helyezkednek el, tömegformálásunk szinte egyenként változó, egyedi, ezért a faluban megszokott módon magas zöldfelületi borítottsággal rendelkeznek, környezetük parkosított, ligetes. Fontos azonban, hogy főhomlokzatuk az utcával párhuzamos, attól eltérő szöveget nem zár be.

Színhasználat, vakolatarchitektúra

A települési térből, mint azt a már bemutatott iskolaépület, templom és plébániaépület is jelezte pasztelles **napsárga** színük kiemeli a központi funkciójú épületeket. Ehhez sokszor polgáris kontúrvonalak párosulnak. **Minden esetben kerülendő azonban az eredeti anyagokat utánozó, sokszor bonyolult mintákat megjelenítő, klasszicizáló polisztirol és gipsz vakolatdíszek alkalmazása!**

A hivatal épülete a bronz címerrel (Palotás József, 1992):

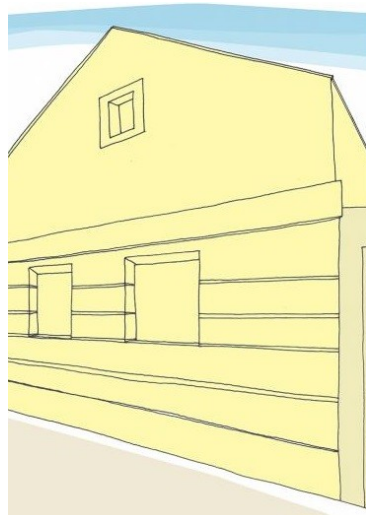
A felújított orvosi rendelő, ma használatos nevén „Egészségház”:

Az egyik legújabb épület, a sportöltöző:

Besnyőn nem terjedt el általánosan a városias, polgári, historizáló építkezésre jellemző, de **kváderköves díszítés**, de az 1960-as évek vidéki vasúti- és postaépületeinek stílusához hozzátartozott, így például az itteni posta is rendelkezik ilyen elemekkel. Az említett épületének esetében ez mindenképp megőrzendő, azonban egyéb közintézmények, lakóépületek vonatkozásában kerülendő az ilyen, vagy ehhez hasonló ma divatosabb egyszerű vízszintes sávozásos megoldás.

Tetőformálás

A központi jellegű településrészen az ikerházas kivitelezés mellett a Dózsa György utcában kis mértékben **sorház** telepítés is megjelent. E két típus esetében különösen fontos ügyelni az egy egységként kezelendő épületek tetőgerinceinek illeszkedésére.

Nyílászárók

Nyílászáró vonatkozásában általános elvárás, hogy nagyobb egybefüggő felületek helyett több kisebb egység kerüljön kialakításra, a nyílászárókat pedig az osztott, álló formátum jellemezze. Jó példa az iskola esetében:

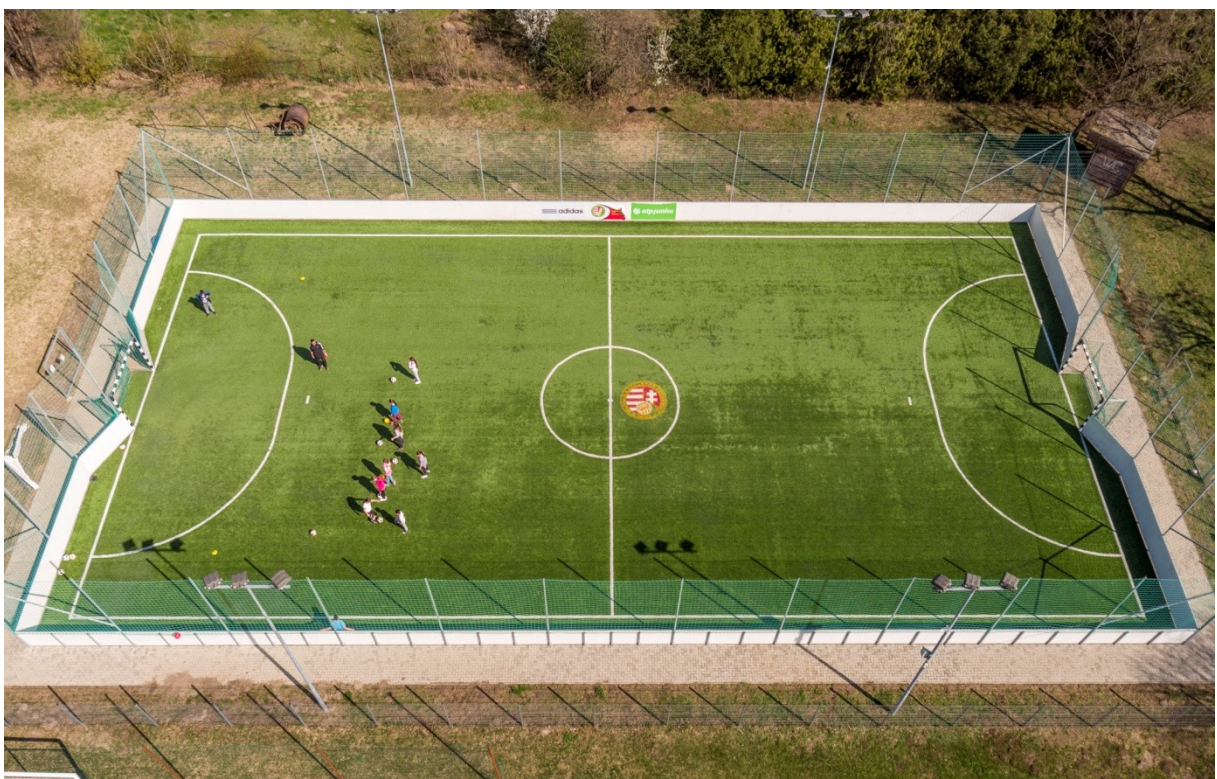

Zöldterületek, zöldfelületek

Speciális zöldfelülete minden településnek temetőterülete. A rendezettség és a megfelelő árnyékolás, a közjóléti berendezések helyes elhelyezése esztétikai okokból is fontos, de a folyamatos fejlesztés a szertartásokra érkezők, megemlékezni vágyók egészséges és nyugodt látogatását is segíti:

Az új műfüves pálya helyesen a keretezőfásítás közelében került kialakításra:

Átalakuló falusias lakóterületek

Magasság

Egyes utcaképrészleteket továbbra is az egyszintes lakóépületek határoznak meg, ezért pontoszerűen megjelenő, magas, kiemelkedő épületek megbonthatják ezt az egységet.

Homlokzat, oromzat, tetőforma

Besnyő lakossága ugyan alapvetően az egyszerű vakolatarchitektúrát részesítette előnyben, azonban néhány módosabb család a közeli településeken is látható polgári megjelenést kölcsönzött lakóházának. A homlokzaton így a lakóházak esetében is megjelenhettek a klasszicizáló minták, vonalak.

Polgáris megjelenésű lakóház megfelelő kontúrvonalakkal, a tetőn a templomok „fiatornyára” emlékeztető díszekkel.

Homlokzat, oromzat

A tetőtér beépítésének kérdéséhez visszatérve, homlokzatképzés szempontjából fontos, hogy **ablaknyílásokat utcai homlokzaton lehetőlegne hozzunk létre**, mivel az szintén a kialakult arányok és a magasságérzet nem kívánt megváltozásával jár. **Ugyanez vonatkozik az erkélyekre, loggiákra is!**

Minden esetben kerüljük továbbá a fedetlen OSB lappal történő oromzat kialakítását!

Nyílászárók

Nyílásritmus vonatkozásában lakóházak esetében a páros elhelyezést javasoljuk, **nyíláskiosztás** tekintetében pedig az osztott álló téglalap formátum tekinthető hagyományosnak. Ahogyan a homlokzatot és az oromzatot, úgy az ablakokat, kapukat sem díszítették túl. Zsalugáter, spaletta korábban nem volt jellemző volt a falura, ám ezek ma igen kedvelt, ráadásul a redőnyöknél kellemesebb és esztétikusabb megoldások.

Amennyire lehetséges, kerüljük is a redőnyhasználatot, de ilyen árnyékoló használata esetén mindenképp törekedjünk a redőnytök süllyesztésére, beltéri elhelyezésére, esetleg fa kivitelezés, vagy legalább fahatású színhasználatra.

Javaslat: nagyobb összefüggő felületek helyett törekedjünk több kisebb nyílás kialakítására.

Lábzatok, talapzatok

Besnyőn a lábzatok a népi építési hagyományokkal ellentétben többnyire nem egyszerűen meszelt, festett stílusúak, hanem terméskőből rakottak, ami illeszkedik a markáns tömeghatású magas homlokzati falú lakóházakhoz is. A természetes kő mellett elterjedt a középvröös árnyalat is.

Ügyeljünk arra, hogy kerítésünk talapzata, oszlopai méretükben, színükben és anyagukban is harmonizáljanak főépületünk lábzatáival!

Kerítések, kapuk

Az általános javaslatokon túlmenően ki kell emelnünk a ma igen értékesnek számító, nem ritkán az 1900-as évek elejéről megmaradt **Haidekker-típusú**, vagy ahhoz hasonló díszes kerítések, kapuk meglétét, melyek a műkovácsolt társaik szép és igényes ellenpéldái.

Ipari, gazdasági, szolgáltató területek

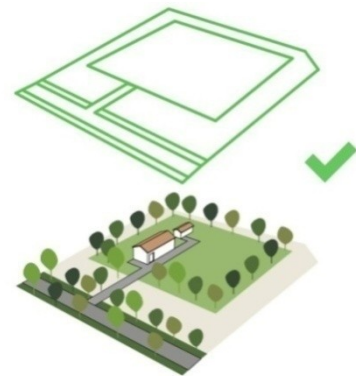
Amennyiben lehet, főként új építkezések, átalakítások esetében igyekezni kell a kézikönyvben korábban megfogalmazott településkaraktert leíró, meghatározó tömegalakítási módok, térformáló megoldások, színek, zöldfelületi ajánlások, zaj- továbbá fényszennyezési korlátozások megvalósítására.

Ipari csarnokok, széles fesztávú üzemek esetében az elterjedt kék (jellemzően lemez anyagú) szín helyett használjunk középvrös, még inkább a tájba illő zöldes, vagy semleges földszíneket.

Zöldfelületek

A település ipari- és mezőgazdasági üzei, telephelyei védelmi szempontból megfelelő keretező és takarófásítással rendelkeznek.

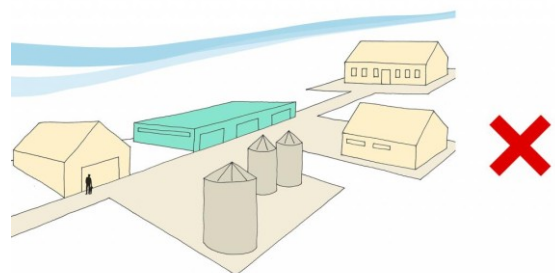
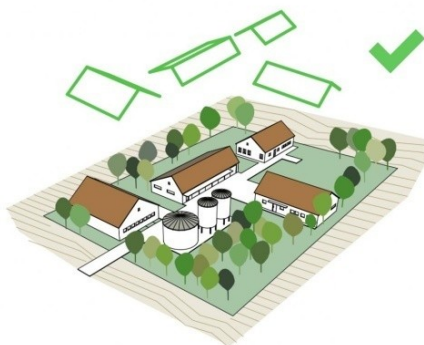

Anyaghasználat

Fém felépítést csarnoképületek esetében is csak abban az esetben használjunk, ha az valóban indokolt!

Tetőforma, tetőhajlásszög:

Lapos, illetve fűrészfog tetőt csak abban az esetben használjunk, ha az az áthidalni kívánt távolságok méretéből adódóan statikailag indokolt!

Kerítések

A magas tömör kerítések csak különös értékű vagyon védelme szempontjából tekinthetők indokoltnak. Javasoljuk a faluban is megszokott átlátszó drótfonatos és a szintén nagyobb területek határolására való vízszintes fadeszkás, léces megoldásokat. Drótfonatos kerítésünk oszlopait igyekezzünk faanyagból összeállítani.

Természeti területek, egyéb külterület

A rendezett, kiterjedt külterületen a Nemzeti Ökológiai Hálózat elemeire vonatkozó általános előírásoknak is megfelelően minden esetben kerülendőek a tájidegen műtárgyak, tájképet zavaró, táji potenciált degradáló létesítmények. Természetesen nem végezhető a természetvédelem céljaival ellentétes fásítás sem.

Javaslatok: törekedjünk a tájba és a falu arculatához illeszkedő, megfelelő megjelenésű, az élővilágot és a tájképet sem zavaróan elhelyezett természetes anyagokból épülő tereptárgyak, épületek, építmények létesítésére.

JÓ PÉLDÁK:

6

ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK

E gondolatébresztő fejezet célja a teljesség igénye nélkül bemutatni a település kézikönyvben még nem ismertetett további általános jó példáit, különös tekintettel az új építkezésekre, felújításokra, támpontokat, ötleteket adva a jövőben itt tervezők számára.

Hagyományos alaprajzú lakóház egyszerű, letisztult szín és formavilággal, alacsony talapzattal rendelkező áttört léckerítéssel, redőnyök elhagyásával:

Rendezett zöldfelületek, enyhe pasztelles főszín, az udvarban közepén (hosszú házak esetében hagyományosan a konyhával szemben) kerek kút:

Kerítés talapzatához illeszkedő szürkelábazat, épületet nem takaró növényzet:

Helyes, egységes héjazatmegújítás, a napsárga szín mellett egyszerű fehér kontúrvonalak:

Szintén egységes felújítás, az udvarban magnólia és kút:

Magasabb szárnövésű növények az oldalkertben, az előkertben cserjék, évelők. A ház színe egységes, a faluban megszokott skálán mozog. **Érdemes lenne az ereszcatorna bordó festésén is elgondolkodni, mivel a fémesen csillogó esővízelvezetők minden esetben kerülendők:**

Hagyományos héjazat, hozzá illeszkedő szegőlécek és párkányok:

A spalettás ablakok jelen esetben illeszkednek az utca fenyőjéhez és a ház színvilágához:

A lakóépülethez illeszkedő
cseréphéjazatú melléképítmény:

A felújított óvodaépület az eredeti formához hasonló díszítetlen bejárattal,
kontúrvonalakkal:

A posta korábban is már megemlített épülete, mely az 1960-as évek szocialista realizmusának (érdekességképpen, melyet szokás „Sztálin-barokk” néven is illetni) építészeti lenyomata:

A boltív a faluban néhány egyedi tömegformálású lakóháznál is megjelenik:

Kerítések, kapuk vonatkozásában észrevételünk, hogy sok helyen látszó gázbeton talapzattal, oszlopokkal rendelkeznek, ami az általánosan elterejedt sóderes betonnal ellentétben félkész hangulatot kelt, a jövőben javasolt ezek „korrigálása”.

Egyedi, akár saját készítésű, épületünkhöz illeszkedő házsámok, névtáblák, postaládák, jelképek, egyéb hasznos és ízléses tárgyak használatával barátságosabbá, kifejezőbbé varázsolhatjuk otthonunkat és az utcát:

Az államszocialista időkből fennmaradt felirat megőrzése:

Érdekes továbbá, hogy a sátortetős típusházak geometrikus homlokzati motívumainak is van nemzetközileg elismert munkásságú gyűjtője, Katharina Roters, aki „Hungarian Cubes” címmel a témában önálló könyvet is kiadott.

JÓ PÉLDÁK:

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK,

EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

7

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

Az utcabútorok, tereptárgyak, térplasztikák, installációk elhelyezésének, kialakításának illeszkednie kell a község és közterületei karakteréhez, arculatához. Ügyelni kell a helyes méretarányok megtartására is. Amennyiben lehetséges, ezek esetében is igyekezzünk helyi, természetes anyagokat használni.

Ilyen sajátos építményfajták lehetnek még többek között: a hirdetőtáblák, cégérek, információs- és jelzőtáblák, padok és ülőhelyek, pavilonok, kerékpártárolók, hulladékgyűjtők, utca- és közterületnév táblák.

A kül- és belterületen található elemeknek, mint már arra többször is kitértünk egységes arculatot kell tükrözniük.

Főként fedett pavilonok, hirdetőtáblák esetében általánosan elterjedt megoldás a zsindely használata.

Reklámtáblák megvilágításakor vegyük figyelembe a fényszennyezés csökkentésére vonatkozó általános javaslatokat!

Ne használjunk villogócsöves, zavaró frekvenciartományú fényeket!

Buszváró és környezetének természetes anyaghasználata:

A településen egységes irányjelzők:

Információs térkép:

Reklámfelületeink, cégtábláink, egyéb információs és hirdetőberendezéseink, ahogy például a bemutatott egyedi házszámok is szintén illeszkedjenek épületünk homlokzatához, másrészt a településarculathoz is. Kerüljük a túlzottan összetett, túlméretezett megoldásokat, a gyöngyház, csillogó és fémes felületeket. A falu jellegéből adódóan elsődleges szempont a tájékoztatás, a szolid figyelemfelhívás.

EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

Napelemek, napkollektorok

Magyarországon is egyre elterjedtebb a napenergia felhasználása. A hőt fejlesztő napkollektorok mellett az energiatermelő napelemek településképi szempontból kevésbé zavaró kialakításúak, ám minden esetben **igyekezni kell az utcafronttól távol, ha lehet akár hátsó mellékrendeltetésű épületeken elhelyezni ezeket a paneleket.** Ma még kevésbé elterjedt és drága megoldás a településkép védelmi elvárásokra reflektáló, héjazatba simuló, cserépként beépíthető napelem rendszer, így azt javasoljuk, a tető síkjától maximum tíz fokos szöveget bezárólag, egységes tömbben szereljük fel energiatermelő egységeinket.

Parabola, légkondicionáló, parapet szellőző, riasztó

Az utcai homlokzatra ne helyezzünk parabolaantennát, légkondicionáló berendezés külső egységét, illetve ha lehet parapet szellőzőt és turbó kazán kivezető kéményét se, valamint közművezeték se helyezzünk el közterületről látható módon. Ezek mind megbontják a homlokzat, tornác egységét, még akkor is, ha egy minden egyéb szempontból szépen felújított, megőrzött, vagy akár új építésű épületről beszélünk. Ezeket a tárgyakat, ha csak nem különösen indokolt más megoldás, a ház hátsókert felé néző falfelületére szereljük fel.

A riasztóberendezések külső egysége a legszebb homlokzat látványát is meg tudja bontani. Nem javasolt a berendezést a főhomlokzat közepére helyezni, hanem esztétikusabb és településképileg is szerencsésebb hely az oldalhomlokzat, esetleg egy takart hely, hiszen a legtöbb esetben nem a fény, hanem a hangjelzés és a biztonsági szolgálathoz való közvetlen kapcsolat a lényeges a riasztás folyamatában. A riasztó rendszer szirénáját úgy javasolt elhelyezni, hogy a fényjelzés utcáról/közútról látható legyen, de alkalmazkodjon a homlokzat rendjéhez.

VÁROSÖKOLÓGIA^{Bt.}

Készült Besnyő Község Önkormányzata megbízásából, a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényhez kapcsolódóan

Polgármester: Fejes Zsuzsanna

Főépítész: R. Takács Eszter

Szerzők: Virág Attila, Tóth Norbert

Fotók: Tóth Norbert

Drónfotók: Városökológia Bt.

Ábrák: Tóth Norbert; Lechner Lajos Tudásközpont Nonprofit Kft.; Fenntartható fejlesztés - várostervezési útmutató; szerk.: Lukovich Tamás - Mogyorósi Katalin, TERC Budapest, 2013

Grafikai tervezés:

lefties
DESIGN

A kiadvány a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. védelme alatt áll.

